

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Datum

Betreft Antwoorden op Kamervragen van de leden Moorlag, Ploumen en
Nijboer, vragen van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit en Kamervragen van het lid Ouwehand

Geachte voorzitter,

Naar aanleiding van berichtgeving over een rapport van het burgerinitiatief
Meten=Weten (Westerveld, Drenthe) en resultaten uit het RIVM rapport
Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden, zijn door leden van uw kamer en de vaste
commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vragen gesteld.

Bijgaand treft u aan, mede namens de minister van Medische Zorg en Sport, de
antwoorden op Kamervragen van de leden Moorlag en Ploumen, ingezonden op 7
maart 2019 (kenmerk 2019Z04453) en de antwoorden op Kamervragen van de
leden Moorlag, Ploumen en Nijboer, ingezonden op 5 april (kenmerk
2019Z06850).

Verder treft u aan de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ingezonden op 13 maart (kenmerk
2019Z04339/2019D11212).

In de regeling van werkzaamheden op 6 maart 2019 is de berichtgeving over
Westerveld tevens aan de orde geweest waarbij het lid De Groot verzocht om een
brief over die berichtgeving (kenmerk 2019Z04310). In de regeling van
werkzaamheden op 7 maart 2019 is de berichtgeving over resultaten uit het RIVM
rapport aan de orde geweest waarbij het lid Ouwehand verzocht om een brief over
die berichtgeving en een eventueel in te stellen moratorium op het gebruik van
gewasbeschermingsmiddelen (kenmerk: 2019Z04470).

Ik verwijs u voor beide verzoeken naar de Kamerbrief Aanbieding
Blootstellingsonderzoek Omwonenden (kenmerk IENW/BSK-2019/64595) en de
antwoorden op Kamervragen van de leden Moorlag en Ploumen en de vragen van
de vaste commissie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit die u aantreft bij
deze brief.

Vanwege de inhoudelijke overlap met voorgaande vragen en verzoeken, treft u
tevens aan, mede namens de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
de antwoorden op Kamervragen van het lid Ouwehand, ingezonden op 8 maart
2019 (kenmerk 2019Z04569).

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door

5.1.2.e Woo

T 070 5.1.2.e Woo

5.1.2.e Woo @minInv.nl

Ons kenmerk

DGA-PAV / 19097666

Uw kenmerk

Bijlage(n)

4

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 19097666

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bijlage 1

Vragen van de leden Moorlag en Ploumen (beiden PvdA) aan de Ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Medische Zorg over *landbouwgif in Drenthe* (kenmerk 2019Z04453 - ingezonden 7 maart 2019).

Vraag 1

Kent u het bericht «Bij de burens van de lelieteler daalt een nevel van pesticiden op de trampoline neer» en het bericht «Drentse burgers meten landbouwgif in bodem en vinden 57 middelen»?^{1, 2}

Antwoord

Ja

Vraag 2

Vindt ook u het begrijpelijk dat burgers ongerust en bevreesd voor hun gezondheid en welbevinden zijn als er in de bodem en groenten in hun tuin 57 bestrijdingsmiddelen worden aangetroffen? Zo ja, waarom en wat gaat u doen om de vrees weg te nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ja, ik begrijp dat burgers zich zorgen maken. Burgers verwachten geen gewasbeschermingsmiddelen in hun bodem of tuin als ze die zelf niet gebruiken. Daarom ben ik ook in gesprek gegaan met betrokken omwonenden.

Het Ctgb heeft het onderzoek geanalyseerd. De in de monsters aangetroffen gehalten zijn vergeleken met veilige grenswaarden die gebruikt worden bij de toelating van de betreffende middelen. Uit deze vergelijking blijkt dat de veilige grenswaarden niet worden overschreden. Dit betekent dat omwonenden geen gezondheidsrisico's lopen. Er is daarom geen reden om in te grijpen in de toegelaten middelen.

Verder wordt gewerkt aan het verder terugdringen van emissies van gewasbeschermingsmiddelen. Mijn ambities richten zich op weerbare planten en teeltsystemen, het verbinden van landbouw en natuur en als er dan toch behoefte is aan gewasbeschermingsmiddelen moeten, dan nagenoeg zonder emissies naar de leefomgeving en nagenoeg zonder residuen op producten. Dat is de kern van de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030" die recent aan uw Kamer is aangeboden.

Vraag 3

Waarom moeten bewoners zelf zorgen voor onderzoek naar chemische stoffen in de bodem en gewassen in hun buurt, in welke gevallen moet een overheidsinstelling die verantwoordelijkheid nemen, welke instelling is dat en waarom was daar in dit geval geen sprake van?

Antwoord

Van bewoners wordt niet verwacht dat zij zelf dienen te zorgen voor onderzoek naar chemische stoffen in de bodem en gewassen in de buurt. Er is een Europees systeem van voorzorg in werking waarbij gewasbeschermingsmiddelen pas op de markt mogen komen en worden gebruikt als na uitgebreid wetenschappelijk onderzoek is aangetoond dat er geen onaanvaardbare risico's zijn voor mens, dier en milieu. De overheid evalueert en monitort (naleving van) wet- en regelgeving en reageert op nieuwe signalen. Zo worden voedingsmiddelen, oppervlaktewater en grondwater onderzocht op het voorkomen van resten van gewasbeschermingsmiddelen en is een uitgebreid vierjarig onderzoek gestart (blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen, OBO) naar blootstelling via lucht en (huis)stof van omwonenden naar aanleiding van een advies van de Gezondheidsraad (2014) waarvan het rapport op 10 april jl. aan uw Kamer is aangeboden.

Vraag 4

¹ <https://www.trouw.nl/a/~a5119657/>

² <https://www.trouw.nl/groen/drentse-burgers-meten-landbouwgif-in-bodem-en-vinden-57-middelen~a3c65540/>

Acht u het mogelijk dat de uitbreiding van landbouwareaal voor de teelt van lelies en andere bloemen in Drenthe voor meer gezondheidsrisico's kan gaan zorgen? Zo ja, betekent dit dat die groei beperkt moet gaan worden dan wel dat er strengere eisen aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen moeten worden gesteld en hoe gaat u daarvoor zorgen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Uit de beoordeling van het Ctgb van de gevonden gehalten van gewasbeschermingsmiddelen in de bodem en op gewassen bij de inwoners in Westerveld, blijkt dat er geen grenswaarden zijn overschreden en in de huidige toelatingsmethodiek wordt de blootstelling ook niet onderschat. Bovendien blijkt uit het OBO-blootstellingsonderzoek dat alle meetresultaten beneden de ~~risicogrenzen~~ veilige grenswaarden zijn gebleven.

Op basis hiervan is er geen reden om te veronderstellen dat uitbreiding van het landbouwareaal voor de teelt van lelies en andere bloemen in Drenthe voor -gezondheidsrisico's kan gaan zorgen.

Vraag 5

Deelt u de zorgen van de in het artikel genoemde hoogleraar toxicologie van de Universiteit Utrecht over het feit dat er een variëteit aan stoffen is gevonden, over de vermenging van deze stoffen in de bodem en over de mogelijke risico's van opstapeling van de bestrijdingsmiddelen? Zo ja, waarom en welke gevolgen verbindt u daaraan? Zo nee, waarom deelt u die zorgen niet?

Antwoord

Dat er een variëteit aan stoffen is gevonden, is niet onverwacht aangezien er ook een variëteit aan stoffen wordt gebruikt in de lelieteelt. ~~In het huidige toelatingsbeleid wordt rekening gehouden met mogelijke cumulatieve effecten van meerdere middelen.~~

In het huidige toelatingsbeleid, waar de risicobeoordeling per aanvraag gebeurt (per middel of tankmix) zijn ruime veiligheidsmarges ingebouwd. De beoordelingsmethodiek is daardoor dermate robuust, dat opstapeling van stoffen in beginsel niet tot gezondheidsrisico's zal leiden. Dit wordt bevestigd in het RIVM-rapport over cumulatieve blootstelling aan residuen van verschillende soorten gewasbeschermingsmiddelen op voedsel (Kamerstuk 27858, nr. 433). Tegelijkertijd is het wenselijk dat preciezer wordt gekeken naar effecten van een cumulatieve blootstelling. De Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) zal in 2019 een richtsnoer afronden om gecombineerde blootstelling aan verschillende stoffen te kunnen beoordelen. Nederland (RIVM en WUR) is actief betrokken bij de totstandkoming van dit richtsnoer.

Vraag 6

Deelt u de mening van de in het artikel genoemde hoogleraar dat «het de hoogste tijd [is] dat er internationaal afspraken worden gemaakt over de milieulast van pesticiden in de grond», waarbij er niet alleen naar individuele stoffen moet worden gekeken maar ook «naar het stapeffect van de verschillende gewasbeschermingsmiddelen die gelijktijdig worden toegepast in de landbouw»? Zo ja, hoe gaat u zich hiervoor inzetten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs u voor het "stapeffect" naar het antwoord op vraag 5.

Vraag 7

Deelt u ook de mening van de genoemde hoogleraar bodemdegradatie en landbeheer aan de Wageningen Universiteit dat onderzocht moet worden welke risico's omwonenden lopen door de verspreiding van pesticiden? Zo ja, wilt u het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en/of de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) onderzoek laten doen om vast stellen of en in welke mate er gevaren zijn voor de volksgezondheid en de omwonenden, en de Kamer daarvan op de hoogte stellen? Zo nee, weet u al wat de korte- en langetermijngesondheidseffecten van de aangetroffen stoffen kunnen zijn en wat zijn die effecten dan?

Antwoord

Opmerking ^{5.1.2.8 W0}: Dit is nu te kort door de bocht, want dit is wel een lacune in de huidige systematiek.

Zoals in de Kamerbrief beschreven, heeft het kabinet de Gezondheidsraad opdracht gegeven om nader te onderzoeken of er gezondheidsrisico's zijn en hierover te adviseren. Tot op heden hebben de verschillende studies geen duidelijke verbanden aangetoond tussen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en het optreden van gezondheidseffecten. Het recente RIVM rapport Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden (RIVM 2019-0052) laat zien dat er geen risicogrenzen zijn overschreden en dat in de huidige toelatingsmethodiek de blootstelling volgens het Ctgb ook niet wordt onderschat.

Bijlage 2

Vragen van de leden Moorlag, Ploumen en Nijboer (allen PvdA) aan de ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, voor Medische Zorg en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht 'Westerveld hoopt op snelle publicatie van RIVM rapport' (kenmerk 2019Z06850 - ingezonden 5 april 2019).

1

Heeft u kennisgenomen van het bericht 'Westerveld hoopt op snelle publicatie van RIVM rapport over gewasbeschermingsmiddelen'?¹ 1)

Antwoord

Ja

2

Wanneer heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) het rapport voltooid en wanneer wordt het publiek gemaakt?

Antwoord

Het rapport "Research on exposure of residents to pesticides in the Netherlands OBO flower bulbs" en het samenvattend rapport van RIVM (2019-0054) zijn op 10 april aangeboden aan de Tweede Kamer.

3

Welk wettelijk instrumentarium is beschikbaar voor gemeenten die hun inwoners beter willen beschermen tegen de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen?

4

Is het op grond van goede ruimtelijke ordening en/of het voorzorgsprincipe mogelijk beperkingen te stellen aan het gebruik van agrarische gronden, opdat het gebruik van die agrarische grond zodanig is dat belendende gronden die bestemd zijn voor een woonfunctie gevrijwaard blijven van blootstelling aan bestrijdingsmiddelen? Zo ja, welke zijn dat? Zo nee, bent u bereid de regelgeving zodanig aan te passen dat gemeenten de mogelijkheid en bevoegdheid verkrijgen om voorschriften op te stellen die dienen tot betere bescherming van gronden met een woonfunctie tegen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen?

Antwoord op vraag 3 en 4

Ja, dit kan en vindt ook al plaats. Gemeenten maken in het bestemmingsplan in het kader van een goede ruimtelijke ordening een afweging tussen alle bij het gebruik van de gronden betrokken belangen en functies, bijvoorbeeld tussen de bestemming agrarische bedrijvigheid en wonen. Daarbij kan de gemeente rekening houden met een afstand tussen het telen van gewassen of fruit en nabijgelegen gevoelige objecten als woningen om een aanvaardbaar woon- en leefklimaat te garanderen. Bij deze afweging kan ook het voorzorgsbeginsel een rol spelen.

Wanneer het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bestaan er in het kader van het bestemmingsplan geen wettelijke bepalingen over de minimaal aan te houden afstanden tussen gronden waarop gewassen worden geteeld en nabijgelegen woningen.

In de jurisprudentie over bestemmingsplannen wordt als vuistregel een afstand van 50 meter tussen gevoelige functies en agrarische bedrijvigheid waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, een zo genaamde "spuitvrije" zone, aanvaardbaar geacht. Deze afstand en de mogelijkheid om een dergelijke zone in een bestemmingsplan op te nemen kan per ruimtelijke ontwikkeling, locatie of teelt verschillen. In een bepaalde situatie kan dus ook een andere afstand toereikend zijn om een aanvaardbaar woon- en leefklimaat te garanderen.

Opmerking 5.1.2 e Woo Zoals eerder opgemerkt: hier aangeven dat gegeven de uitkomsten van het OBO-onderzoek deze afstand vanuit veiligheidsoogpunt niet nodig is.

¹ <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/145864/Westerveld-hoopt-op-snelle-publicatie-van-RIVM-rapport-over-gewasbeschermingsmiddelen>

Bijlage 3

Commissievragen over de berichtgeving over pesticiden bij lelieteelt in Westerveld (Kenmerk 2019Z04339/2019D11212).

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 13 maart 2019 is gesproken over het verzoek van het lid Lidders (VVD) tijdens de regeling van werkzaamheden van 6 maart jl. om vragen te inventariseren over de berichtgeving over pesticiden bij lelieteelt in Westerveld. De commissie heeft besloten u bijgevoegde vragen te stellen en verzoekt u deze vragen uiterlijk 2 april 2019 te beantwoorden.

Vragen van de leden van de VVD-fractie

1. Heeft u inzicht in de meetresultaten, de wijze waarop de metingen zijn gedaan en de locaties waar deze metingen zijn uitgevoerd/monsters zijn genomen? Zo ja, kunt u deze informatie delen? Zo nee, wat vindt u van dit onderzoek waarvan onduidelijk is hoe en waar metingen zijn uitgevoerd?

Antwoord

Ik heb kennis genomen van het rapport van het burgerinitiatief "Meten = Weten". Het rapport en de onderzoeksresultaten zijn publiek toegankelijk via de website <https://www.metenweten.com/onderzoek>.

2. Heeft u naar aanleiding van de berichtgeving dat er 57 stoffen zijn gevonden, een quickscan gemaakt van de aangetroffen stoffen en de toepassing van deze stoffen? Zo ja, kunt u deze informatie delen? Zo nee, waarom is deze quickscan niet uitgevoerd?

Antwoord

Ik heb het Ctgb gevraagd een analyse uit te voeren naar de aangetroffen stoffen, de toepassing van de stoffen en hoe de gevonden gehalten in bodem en op gewassen zich verhouden tot de gehanteerde criteria in het toelatingsbeleid en wettelijk vastgestelde maximale residu limieten (MRL's).

Het Ctgb heeft geen overschrijdingen gevonden van de aanvaardbare dagelijkse inname (ADI) en MRL's. Er zijn derhalve geen gezondheidsrisico's te verwachten.

De gemeten concentraties in de bodem liggen voor alle stoffen onder de concentraties die verwacht worden wanneer het middel met de betreffende werkzame stof volgens voorschrift wordt gebruikt. Aangezien het gebruik dan binnen het toegelaten gebruik valt, is er geen risico voor bodemorganismen.

3. Kunt u een overzicht geven van de 57 gevonden stoffen en de toepassing van deze stoffen?

Antwoord

Zie tabel 1.

4. Klopt het dat van de 57 gevonden stoffen er in de afgelopen jaren slechts 9 stoffen gebruikt zijn in de lelieteelt? Zo ja, wat vindt u van dit beeld?

Antwoord

Nee. Het CBS rapporteert eens in de vier jaar over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw, gebaseerd op opgaven van agrariërs. Uit de gegevens uit 2016 blijkt dat 18 van de 57 stoffen die zijn gevonden in bodem- en gewasmonsters ook worden gebruikt in de lelieteelt.

5. Klopt het dat er stoffen gevonden zijn die niet in de lelieteelt gebruikt zijn maar bijvoorbeeld bij huisdieren of in huis? Zo ja, wat vindt u van dit beeld?

Antwoord

Ja. Er zijn enkele stoffen gevonden die ook in of om het huis (gazon, kamerplanten, insecten werend) gebruikt mogen worden (zie tabel 1).

Er zijn verschillende stoffen gevonden die op dit moment nog zijn toegelaten in Nederland. Daarnaast zijn er verschillende stoffen gevonden die inmiddels niet meer zijn toegelaten in Nederland.

Vragen van de leden van de CDA-fractie

1. Heeft u inzage gehad in het onderzoek dat is verricht? Zo nee, bent u bereid om te proberen het onderzoek te verkrijgen en openbaar te maken? Zo ja, kan het onderzoek openbaar gemaakt worden?

2. Kunt u toelichten op welke wijze dit onderzoek is uitgevoerd?

3. In opdracht van wie en door wie is het onderzoek verricht?

Antwoord op vraag 1, 2 en 3

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 1 van de leden van de VVD-fractie.

De website vermeldt de aanpak, de werkwijze, de resultaten van het onderzoek en de organisaties die het onderzoek hebben uitgevoerd. Het burger initiatief Meten=Weten is opdrachtgever.

4. Kunt u het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) om een reactie vragen op het onderzoek?

5. Kunt u een inschatting maken van de schadelijkheid van de in het onderzoek aangetroffen stoffen?

Antwoord op vraag 4 en 5

Ja, zie het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie

6. Kunt u toelichten welke regels er gelden voor het gebruik van de middelen die de aangetroffen stoffen bevatten in de teelten op de gronden waar het onderzoek heeft plaatsgevonden?

Antwoord

De voorschriften voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn vastgelegd in het wettelijk gebruiksvoorschrift zoals bijvoorbeeld dosering en aantallen keren per jaar gebruiken, en de bepalingen die zijn vastgelegd in het Activiteitenbesluit milieubeheer. Hierbij kunt u denken aan het verplicht toepassen van spuitapparatuur die de verwaaiing met minimaal 75% vermindert en teeltvrije zones.

7. Klopt de reactie van hoogleraar Rietjens?¹

Antwoord

In het bericht geeft hoogleraar Rietjes aan: "De kans dat de gewasbeschermingsmiddelen die in de Westerveldse bodem en op gewassen zijn aangetroffen schadelijk zijn voor mensen, is heel erg klein." Dit komt overeen met de beoordeling van het Ctgb. Zie ook het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie.

¹ <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/144760/Hoogleraar-over-pesticiden-in-bodem-Westerveld-Patat-eten-is-riskanter>

Vragen van de leden van de D66-fractie

1. Bent u bekend met het artikel 'Bij de burens van de lelieteeler daalt een nevel van pesticiden op de trampoline neer'?²

Antwoord

Ja.

2. Bent u bekend met de zorgen van de omwonenden van de lelieteelt in Drenthe, hoe kijkt u naar deze zorgen en zijn de zorgen gegrond?

Antwoord

Ik heb begrip voor de zorgen die bij omwonenden leven in verband met de aanwezigheid van (sporen van) gewasbeschermingsmiddelen in de omgeving en ben daarom ook met deze omwonenden op 8 april jl. in gesprek gegaan. Zie verder het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie.

3. Hoeveel bestrijdingsmiddelen worden er gebruikt op lelieteelten per hectare over één kalenderjaar?

Antwoord

Volgens het CBS werd in 2016 per hectare 125 kilogram chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarvan 93 kilogram minerale olie.

4. Welke gevolgen heeft het gebruik van deze bestrijdingsmiddelen op de omgeving (omwonenden en natuur)?

Antwoord

Gewasbeschermingsmiddelen worden alleen toegelaten indien uit een Europees geharmoniseerde risicobeoordeling is gebleken dat ze veilig zijn voor mens, dier en milieu. Toepassing volgens de wettelijke voorschriften leidt volgens deze systematiek niet tot onaanvaardbare risico's voor mens, dier en milieu.

5. Bent u van mening dat er spuitvrije zones nodig zijn tussen de lelievelden en omwonenden om de gezondheid van burgers te beschermen?

Antwoord

Nee, de analyse van het Ctgb en het recente RIVM rapport 'Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden (RIVM 2019-0052) geven daar geen aanleiding toe.

6. Bent u het ermee eens dat het onacceptabel is dat er zo veel resten van bestrijdingsmiddelen gevonden worden in de bodem en planten in natuurgebieden?

7. Hoe beoordeelt u het vele gebruik van bestrijdingsmiddelen in de lelieteelt met het oog op de kringlooplandbouwvisie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

8. Wat moet er veranderen in de lelieteelt om te voldoen aan de kringlooplandbouwvisie?

Antwoord op vraag 6, 7 en 8

De gevonden waarden vallen binnen de gestelde normen en zijn daarmee niet onacceptabel.

Mijn ambities richten zich voor de gehele landbouw op weerbare planten en teeltsystemen, het verbinden van landbouw en natuur en als er dan toch behoefte is aan gewasbeschermingsmiddelen moeten, dan nagenoeg zonder emissies naar de leefomgeving en nagenoeg zonder residuen op

² <https://www.trouw.nl/groen/bij-de-burens-van-de-lelieteeler-daalt-een-nevel-van-pesticiden-op-de-trampoline-neer~a5119657/>

producten. Dus ook voor de lelieteelt. Dat is de kern van de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030" die recent aan uw Kamer is aangeboden.

Vragen van de leden van de GroenLinks-fractie

1. Bent u bekend met de berichten 'Drentse burgers meten landbouwgif in bodem en vinden 57 middelen' en 'Meer blootstelling aan gif bij bollenvelden dan gedacht'?^{3, 4}

Antwoord

Ja.

2. Klopt het dat Nederland in Europa een van de landen is met het hoogste percentage bestrijdingsmiddelen per hectare en hoeveel kilo per hectare is dat per jaar?

Antwoord

EU lidstaten rapporteren aan EuroStat over de verkoop (afzet) van gewasbeschermingsmiddelen in kilogram werkzame stof. Eurostat heeft deze cijfers gerelateerd aan het areaal landbouwgrond in de EU-lidstaten (utilised agriculture area, UAA). Daaruit blijkt dat Malta en Cyprus de meeste kilogrammen werkzame stof per ha UAA laten zien (respectievelijk 9,9 en 9,5 kg) , gevolgd door Nederland, België en Italië (respectievelijk 5,6, 5,2 en 5,2 kg).⁵

3. Klopt het dat er bij elkaar opgeteld soms wel 57 verschillende bestrijdingsmiddelen gevonden zijn en kunt u de vervuiling zoals aangetoond door het Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden bevestigen?

Antwoord

Ik verwijs u naar de antwoorden op de vragen 1 en 2 van de leden van de VVD-fractie.

Ik verwijs u daarnaast naar de brief met daarin de aanbieding van het blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen van 10 april 2019.

4. Bent u bereid om op korte termijn onderzoek te doen naar de gevolgen van opstapeling van gifstoffen voor de bodem en het oppervlaktewater? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

5. In hoeverre zijn de aangetroffen giftige stoffen in de bodem schadelijk voor insecten?

Antwoord

In lijn met het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie is er ook geen risico voor bodemorganismen, waaronder insecten die in de bodem leven.

6. Lopen de omwonenden van gebieden waar landbouwgif gespoten wordt gevaar en kunt u uw antwoord toelichten?

7. Bent u bereid om bij het eerder genoemde onderzoek ook de gevolgen voor omwonenden mee te nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vraag 6 en 7

Ik verwijs u naar het antwoord op de vragen 4 en 7 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1) en het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie.

³ <https://www.trouw.nl/groen/drentse-burgers-meten-landbouwgif-in-bodem-en-vinden-57-middelen~a3c65540/>

⁴ <https://nos.nl/artikel/2274792-meer-blootstelling-aan-gif-bij-bollenvelden-dan-gedacht.html>

⁵ bron: Agriculture, forestry and fisheries statistics, 2016 edition, Eurostat

8. Bent u het ermee eens dat onderzoek naar gifstoffen in de bodem en effecten op omwonenden geen particuliere aangelegenheid is en dat het ministerie hier het voortouw in moet nemen? Zo ja, hoe gaat u dat vormgeven?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 3 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

Ik verwijs u naar de brief met daarin de aanbieding van het blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen van 10 april 2019 met hierin de inzet van het kabinet voor het vervolg.

9. Bent u bereid om u binnen de Europese Unie sterk te maken voor internationale afspraken over de milieulast van pesticiden in de grond, waarin ook het stapeleffect van giftige stoffen wordt meegenomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

10. Is er volgens u binnen de kringlooplandbouw plaats voor landbouw waarin landbouwgif gebruikt wordt en kunt u uw antwoord toelichten?

11. Is er volgens u binnen de kringlooplandbouw plaats voor het gebruik van dergelijke cocktails van giftige stoffen en kunt u uw antwoord toelichten?

12. Bent u het ermee eens dat voor een luxegoed als bloemen geen giftige middelen meer gebruikt zouden moeten worden en dat hier vanuit het voorzorgsbeginsel direct een stop op moet komen totdat bewezen is dat er geen risico's voor omwonenden zijn? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op 10, 11 en 12

Ik verwijs u naar het antwoord op de vragen 6, 7 en 8 van de leden van de D66-fractie.

Vragen van de leden van de SP-fractie

1. Welke stoffen worden bij de lelieteelt gebruikt als bestrijdingsmiddelen en pesticiden?

Antwoord

Het CBS rapporteert eens per vier jaar over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Uit de gegevens van 2016 blijkt dat er door telers volgens eigen opgave tezamen 53 verschillende werkzame stoffen zijn gebruikt (zie tabel 2). Acht middelen werden door bijna alle telers toegepast (> 5000 ha). Het betreft vier fungiciden (mancozeb, tebuconazool, trifloxystrobin, fluopyram), twee herbiciden (asulam, metamitron), twee insecticiden (esfenvaleraat, minerale olie).

2. In welke hoeveelheden is het gebruik van deze stoffen toegestaan?

Antwoord

Voor de meeste werkzame stoffen zijn meerdere gewasbeschermingsmiddelen op de markt met elk hun specifieke dosering, afhankelijk van formulering, toepassingsgebied en concentratie. Voor de 53 werkzame stoffen betreft het naar schatting zo'n 130 gewasbeschermingsmiddelen. Van de meest gebruikte werkzame stoffen is hierna ter illustratie de maximale middeldosis weergegeven van een middel dat alleen de genoemde werkzame stof bevat, met een toelating in de onbedekte lelieteelt. Het wettelijk gebruiksvoorschrift is te allen tijde leidend.

<u>Werkzame stof</u>	<u>Maximale dosering/ha</u>
asulam	tot 2 liter
esfenvaleraat	tot 0,4 liter

<i>fluopyram</i>	<i>tot 0,8 liter</i>
<i>mancozeb,</i>	<i>tot 2 kg</i>
<i>metamitron</i>	<i>tot 4 kg</i>
<i>minerale oliën</i>	<i>tot 6,25 liter</i>
<i>tebuconazool</i>	<i>tot 0,55 kg</i>
<i>trifloxystrobin</i>	<i>tot 0,25 kg</i>

3. Wat is het effect van deze toegestane stoffen op de mens, de biodiversiteit en insecten in het bijzonder?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op 2 van de leden van de VVD-fractie en vraag 5 van de leden van de Groen Links-fractie.

4. Zijn de 57 uit het onderzoek in Westerveld naar voren gekomen stoffen gebruikelijk voor gebieden rond de teelt van lelies?

Antwoord

Er is geen vergelijkend onderzoek beschikbaar.

5. Wat is het risico dat de 57 in Westerveld aangetroffen stoffen in combinatie of in reactie met elkaar een gevaar voor de volksgezondheid opleveren?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

6. Klopt het dat, onder de 57 aangetroffen stoffen, het ook stoffen betreft die reeds lang verboden zijn?

Antwoord

Ja.

7. Zijn deze stoffen ondanks het verbod op deze stoffen onlangs nog gebruikt? Zo ja, welke consequenties heeft dit voor de gebruikers? Zo nee, wat is het effect van de langdurige aanwezigheid van deze stoffen op bodem en milieu?

Antwoord

Het is onbekend wanneer deze stoffen voor het laatst zijn gebruikt. Verder verwijs ik u naar het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie.

8. Is het sluiten van ramen en deuren en het binnenhouden van de was een afdoende bescherming voor de omwonenden tegen de gebruikte stoffen bij de gewasbescherming in de lelieteelt?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden van de D66-fractie. Dergelijke maatregelen zijn niet vereist vanuit de risicobeoordeling maar zullen wel zorgen voor een lagere blootstelling.

9. Welke gevolgen heeft het gebruik van de toegestane bestrijdingsmiddelen in de lelieteelt voor de gezondheid van buitenspelende of voorbijfietsende kinderen?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden van de D66-fractie.

10. Op welke wijze wordt rekening gehouden met het oordeel van professor Pieter Sauer uit Groningen dat het jaarrond blootstellen aan bestrijdingsmiddelen de ontwikkeling van kinderen remt en verschillende aandoeningen aan de hersenen kan veroorzaken?

Antwoord

De gehanteerde grenswaarde bij de beoordeling van het risico voor omwonenden is beschermend voor de meest kwetsbare groepen, inclusief kinderen die in ontwikkeling zijn. De gehanteerde veilige grenswaarden van werkzame stoffen zijn gebaseerd op het meest kritische effect en de meest gevoelige soort uit een dataset. Deze dataset bevat studies naar diverse effecten van een werkzame stof op o.a. carcinogeniteit, reproductie, ontwikkeling, neurotoxiciteit gedurende alle levensstadia van voor de geboorte tot latere leeftijd. Daarbij wordt een veiligheidsfactor toegepast van 100 ter compensatie voor verschillen tussen dier en mens en tussen mensen onderling.

11. Kan het instellen van een spuitvrije zone bijdragen aan een verbetering van de gezondheid van omwonenden? Zo ja, welke afstand zou dan wenselijk zijn (professor Sauer stelt 1000 meter voor) en wat zou dit betekenen voor de lelieteelt?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 4 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1) en het antwoord op vraag 5 van de leden van de D66-fractie.

Vragen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

1. Kunt u bevestigen dat in de bollen- en bloemeteelt relatief veel pesticiden worden gebruikt, waarbij de lelieteelt de kroon spant?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 3 van de leden van de D66-fractie.

2. Kunt u uiteenzetten welke pesticiden allemaal (mogen) worden gebruikt bij de bollen- en bloemeteelt?

Antwoord

Het Ctgb heeft een overzicht met daarin alle toegelaten en vervallen gewasbeschermingsmiddelen, de zogenoemde toelatingendatabank (<https://toelatingen.ctgb.nl/>).

3. Kunt u uiteenzetten welke rotatieschema's al dan niet verplicht worden aangehouden bij de teelt van bollen en bloemen en kunt u daarbij nadrukkelijk ingaan op de afwisseling tussen voedselgewassen en bollen of bloemen?

Antwoord

Er zijn geen verplichte rotatieschema's voor de bollenteelt. De keuze voor een rotatie is een bedrijfseconomische afweging, en om opbouw van ziektedruk te voorkomen.

Er zijn verschillende vrijwillige rotatieschema's voor de bollenteelt. Deze zijn afhankelijk van de teelt en van de grondsoort. Bijvoorbeeld in Flevoland is het gewas tulp opgenomen in een akkerbouwmatige vruchtwisseling en kan variëren van eens in de vier tot acht jaar.

4. Wat vindt u ervan dat Drentse burgers zich gedwongen voelden zelf geld in te zamelen om onderzoek te laten doen door een gecertificeerd laboratorium, om te weten te komen hoeveel pesticiden er in hun leefomgeving terechtkomen?

5. Waarom heeft u zelf zulk onderzoek niet laten uitvoeren?

Antwoord op vraag 4 en 5

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 3 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

6. Wat vindt u van de resultaten van het onderzoek, dat uitwees dat op tien plekken bij velden met lelieteelt in Drenthe in groenten en in de bodem opgeteld 57 verschillende bestrijdingsmiddelen zijn gevonden, soms in flinke concentraties?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 2 van de leden van de VVD-fractie.

7. Deelt u de zorgen van toxicoloog Martin van den Berg, die wijst op de vermenging van deze stoffen in de bodem en de mogelijke risico's van opstapeling van de bestrijdingsmiddelen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

8. Deelt u de mening dat het hoog tijd wordt voor milieunormen voor pesticiden in de bodem? Zo ja, op welke wijze gaat u daadwerkelijk grenzen stellen aan de vervuiling van de bodem met landbouwgif? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

In het toelatingsbeleid worden reeds grenswaarden gehanteerd voor de bodem.

9. Kunt u uiteenzetten hoe de huidige beoordelingssystematiek van de European Food Safety Authority (EFSA) en het Ctgb zich verhoudt tot het pleidooi van Violette Geissen, hoogleraar bodemdegradatie en landbeheer aan de Wageningen Universiteit, voor het vaststellen van grenzen aan mengsels van pesticiden en hun afbraakproducten in de bodem?

Antwoord

Ik verwijs u naar het antwoord op de vraag 5 van de leden Moorlag en Ploumen (ingezonden 7 maart 2019, zie bijlage 1).

10. Heeft u al gesproken met bewonersorganisatie Bollenboos, zoals u eerder na vragen van de Partij voor de Dieren-fractie heeft beloofd? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ja. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op 8 april jl..

11. Waarom heeft het blootstellingsonderzoek, zoals destijds aanbevolen door de Gezondheidsraad, vertraging opgelopen?

Antwoord

Het onderzoek "Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden" onder coördinatie van het RIVM is enigszins vertraagd doordat de geplande analyses meer tijd kostten dan aanvankelijk ingeschat.

12. Heeft u de resultaten van het onderzoek zelf al wel?

Antwoord

Ja. Deze zijn aangeboden aan uw Kamer op 10 april jl..

13. Deelt u de mening dat na het rapport van de Gezondheidsraad uit januari 2014, waarin de relatie tussen landbouwgif en diverse ernstige ziekten zoals kanker en Parkinson al werd gelegd, de uitgelekte uitkomsten van het blootstellingsonderzoek zeer ernstig zijn, omdat nu is aangetoond dat mensen die in de buurt wonen van landbouwgebieden waar pesticiden worden gebruikt in veel hogere mate worden blootgesteld aan landbouwgif dan tot nu toe werd aangenomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs u naar de brief met daarin de aanbieding van het blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen van 10 april 2019.

14. Erkent u dat het rapport van de Gezondheidsraad d.d. 29 januari 2014 al meer dan genoeg aanleiding gaf tot het nemen van voorzorgsmaatregelen om de volksgezondheid te beschermen, zoals het instellen van afstandsnormen en een veel striktere beperking van het gebruik van landbouwgif?

Antwoord

Het advies van de Gezondheidsraad heeft ertoe geleid dat het Ctgb sinds 2014 het risico voor omwonenden bepaalt op basis van modelberekeningen van de blootstelling. Sinds 2016 wordt daartoe gebruik gemaakt van het EFSA model OPEX. Hiermee wordt de blootstelling van omwonenden beoordeeld op basis van een 'worst case' benadering.

In de brief van 18 mei 2014 (Kamerstuk 27858, nr. 311) bent u geïnformeerd over het antwoord van de Landsadvocaat op de vraag of het advies van de Gezondheidsraad voldoende basis biedt om een spuitvrije zone in te voeren. De conclusie van de landsadvocaat was dat het destijds niet mogelijk was om teeltvrije zones wettelijk afdwingbaar te maken, omdat daarvoor onvoldoende wetenschappelijk onderzoek beschikbaar was. Het advies luidde om de resultaten van het blootstellingsonderzoek af te wachten. Uit de resultaten blijkt nu niet een te hoge blootstelling, zodat er geen onderbouwing en noodzaak is voor een dergelijke maatregel.

15. Bent u bereid per direct voorzorgsmaatregelen te treffen, zoals een moratorium op het gebruik van pesticiden, om geen verdere risico's te lopen met de volksgezondheid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Verordening (EG) 1107/2009 gaat uit van het voorzorgsbeginsel en biedt de mogelijkheid om waar nodig in te grijpen op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Gelet op de uitkomsten van het Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden onder coördinatie van het RIVM is een moratorium op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw niet aan de orde.

Mijn ambities richten zich op weerbare planten en teeltsystemen, het verbinden van landbouw en natuur en als er dan toch behoefte is aan gewasbeschermingsmiddelen moeten, dan nagenoeg zonder emissies naar de leefomgeving en nagenoeg zonder residuen op producten. Dat is de kern van de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030" die recent aan uw Kamer is aangeboden.

16. Bent u bereid beperkingen te stellen aan de bollen- en bloemeteelt vanwege het hoge gifgebruik en de gevaren voor bodem, water, natuur en volksgezondheid? Zo nee, waarom niet?

17. Bent u bereid een verbod in te stellen op de meest vervuilende bollenteelt, te weten de lelieteelt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vraag 16 en 17

Ik verwijs u naar de brief met daarin de aanbieding van het blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen van 10 april 2019.

Tabel 1: Overzicht van gevonden stoffen (rapport Meten=Weten) en hun toelatingen54 Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden

<i>Werkzame stof</i>	<i>Toegelaten in (alleen hoofdtoepassingsgebieden zijn vermeld)</i>
2_4-D (vrij zuur)	Openbaar groen/particuliere tuinen, akkerbouw, fruitteelt
4-CPA	nee
2-Fenylfenol	nee
Azoxystrobin	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt
Bitertanol	nee
Boscalid	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt, openbaar groen/tuin
Bupirimate	Groenteteelt, sierteelt, fruitteelt
Caffeine	nvt
Chloorprofam	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt,
Cyprodinil	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
DEET	ja (biocide)
Deltamethrin	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Dieldrin	nee
Difenyl	nee
Difenylamine	nee
Dimethomorph	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Epoxiconazool	Akkerbouw, groenteteelt
Etofenprox	nee
Fenpropidin	Akkerbouw, sierteelt
Fenpropimorf	Akkerbouw
Fenvaleraat + Esfenvaleraat	Akkerbouw, groenteteelt, sierteelt
Fipronil-Sulfone	ja (biocide)
Fluazifop (vrij zuur)	Akkerbouw, groenteteelt, fruitteelt, openbaar groen/tuin
Fluazinam	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt
Fludioxonil	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Flufenacet	Akkerbouw
Fluopyram	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Fluroxypyr (vrij zuur)	nee
Fluroxypyr 1-methylheptylester	Akkerbouw, groenteteelt, cultuurgrasland, openbaar groen/tuin
Fthalimide (afbr. folpet)	Akkerbouw, sierteelt,
Haloxyfop (vrij zuur)	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt
MCPA	Akkerbouw, fruitteelt, cultuurgrasland, openbaar groen/tuin
Metamitron	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Methoxychlor	nee
Metolachloor-S	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
p,p'-DDD + o,p'-DDT	nee
p,p'-DDE	nee
p,p'-DDT	nee
Pendimethalin	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt, cultuurgrasland
Phenmedipham	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Picaridin	nee
Prochloraz	Akkerbouw, sierteelt
Prochloraz desimidazole-amino	nvt
Propyzamide	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt
Prosulfocarb	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt
Prothioconazole-desthio	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt, cultuurgrasland
Pyraclostrobin	Akkerbouw, sierteelt, groenteteelt, cultuurgrasland
Tebuconazool	Akkerbouw, in en om huis (amateur)
Terbuthylazin	Akkerbouw
Thiamethoxam	Akkerbouw, sierteelt. (groenteteelt alleen binnen)
Triallaat	nee
Trifloxystrobin	Akkerbouw, fruitteelt, sierteelt, groenteteelt, in en om huis
Triticonazole	nee

3 Ontsmettingsmiddelen (BAC-12, BAC-14, DDAC)

Tabel 2: Gebruikte gewasbeschermingsmiddelen (werkzame stoffen) in de lelieteelt⁶

Acetamiprid
Asulam
Azoxystrobin
Boscalid
Captan
Chloorprofam
Chloorthalonil
Chloridazon
Clethodim
Clopyralid
Cycloxydim
Deltamethrin
Difenoconazool
Dimethenamide-P
Diquatdibromide
Esfenvaleraat
Flonicamid
Florasulam
Fluazifop-P-butyl
Fluopyram
Fluroxypyr
Folpet
Fosthiazaat
Glufosinaat-ammonium
Glyfosaat
Haloxyfop-P-methyl
Imidacloprid
Iprodion
Kresoxim-methyl
Lambda-cyhalothrin
Linuron
Mancozeb
Maneb
MCPA
Mepanipyrim
Metamitron
Metazachloor
Minerale olie
Pendimethalin
Prochloraz
Propiconazool
Prothioconazool
Pymetrozine
Pyraclostrobine
Pyraflufen-ethyl
Pyridaat
Quizalofop-P-ethyl
S-metolachloor
Spirotetramat
Tebuconazool
Thiacloprid
Thiofanaat-methyl
Trifloxystrobin

⁶ CBS, 2016, gebaseerd op opgaves van telers

Bijlage 4

Vragen van het lid Ouwehand (PvdD) aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over een nieuw onderzoek waaruit blijkt dat het gebruik van landbouwgif kan leiden tot de ontwikkeling van ALS (kenmerk 2019Z04569 - ingezonden 8 maart 2019).

1

Heeft u kennisgenomen van de studie van het ALS Center of Excellence aan de Universiteit van Michigan, gepubliceerd in het tijdschrift *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, dat ervoor waarschuwt dat blootstelling aan pesticiden en andere vervuilende stoffen de kans vergroot op ontwikkeling van ALS, en de aftakeling als gevolg van deze neurogeneratieve ziekte zal versnellen?

Antwoord

Ja.

2

Kunt u bevestigen dat deze nieuwe studie de uitkomsten van eerder onderzoek bevestigt, waaruit bleek dat patiënten met ALS verhoogde niveaus van pesticiden in hun bloed hebben?

Antwoord

5.2.1 Woo

3

Wat vindt u van de bevindingen die opnieuw bevestigen dat mensen ernstige gezondheidsrisico's lopen door blootstelling aan landbouwgif?

Antwoord

5.2.1 Woo

4

Herinnert u zich dat Frankrijk vanuit het voorzorgsbeginsel een verbod heeft ingesteld op de verkoop van het glyfosaathoudende middel Roundup?

Antwoord 4

Ja, ik heb uw Kamer recent geïnformeerd over een uitspraak van een Franse rechtbank over Roundup Pro 360 (Kamerstuk 27858, nr. 441).

5

Erkent u dat u ook de wettelijke mogelijkheid heeft om het voorzorgsbeginsel toe te passen om mensen te beschermen tegen de gevaren van landbouwgif?

Antwoord

Ik verwijs uw Kamer naar de antwoorden op de vragen van de leden van de PvdD-fractie over de berichtgeving over pesticiden bij lelieteelt in Westerveld (kenmerk 2019Z04339/2019D11212 – bijlage 3).

Opmerking 5.2.1 Woo: Dit antwoord is nog niet afgerond. In de eerdere versie stond dat er een duiding van het RIVM op de publicatie was – dat is nu weggefallen.

6

Erkent u dat de Staat aansprakelijk kan worden gesteld als hij op de hoogte is van risico's voor de volksgezondheid van het gebruik van bepaalde middelen en toch adequate maatregelen ter bescherming van de volksgezondheid achterwege laat?

Antwoord

5.2.1 Woo

7

Bent u bereid het voorzorgsbeginsel toe te passen en een moratorium af te kondigen op het gebruik van pesticiden in de landbouw? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ik verwijs uw Kamer naar de antwoorden op de vragen van de leden van de PvdD-fractie over de berichtgeving over pesticiden bij lelieteelt in Westerveld (kenmerk 2019Z04339/2019D11212 – bijlage 3).

8

Herinnert u zich dat de Partij voor de Dieren-fractie in januari 2011 al, evenals artsen, toxicologen, milieudeskundigen en burgers, waarschuwde voor de effecten van landbouwgif voor de gezondheid van de omwonenden van landbouwgronden waarop pesticiden worden gebruikt?

Antwoord

Ja.

9

Herinnert u zich dat het kabinet daarop de Gezondheidsraad om advies heeft gevraagd, dat op 29 januari 2014 is verschenen en waarin werd erkend dat blootstelling aan landbouwgif kan leiden tot de ontwikkeling van leukemie bij kinderen en ernstige aandoeningen aan het zenuwstelsel zoals Parkinson?

Antwoord

Ja.

10

Wat is de reden dat het blootstellingsonderzoek dat de Gezondheidsraad aanbeval vertraging heeft opgelopen?

Antwoord

Ik verwijs uw Kamer naar de antwoorden op de vragen van de leden van de PvdD-fractie over de berichtgeving over pesticiden bij lelieteelt in Westerveld (kenmerk 2019Z04339/2019D11212 – bijlage 3).

11

Herinnert u zich dat u beloofde in gesprek te gaan met de omwonendenorganisatie Bollenboos, die zich al sinds het jaar 2000 inzet voor de gezondheid van omwonenden van bollenvelden en andere agrarische percelen waarop (veel) pesticiden worden gebruikt?

Antwoord

Ja, dit gesprek heb ik samen met de staatssecretaris van IenW gevoerd op 8 april jl..

12

Heeft u de stichting Bollenboos al uitgenodigd voor een gesprek? Zo ja, wanneer? Zo nee, bent u bereid uw belofte alsnog na te komen en – nu het zo lang heeft geduurd – spoedig af te reizen naar Westerveld om ter plaatse in gesprek te gaan met deze hardwerkende vrijwilligers voor een gezonde leefomgeving?

Antwoord

Ik verwijs uw Kamer naar mijn antwoord op vraag 11.

13

Kunt u zich voorstellen dat mensen die in de buurt van landbouwpercelen wonen enorm schrikken bij berichten over onderzoeken waaruit blijkt dat je zelfs een ernstige progressieve spierziekte zoals ALS kunt ontwikkelen als op de akkers in hun omgeving landbouwgif wordt gebruikt?

Antwoord

5.2.1 Woo
[Redacted answer text]

14

Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord

Ja.

15

Kunt u deze vragen binnen de gebruikelijke termijn van drie weken en in ieder geval voor het nog te plannen algemeen overleg Gewasbeschermingsmiddelen beantwoorden?

Antwoord

Ja.

Summary of Comments on -

Page: 3

Author: 5.1.2.e Wood Subject: Cross-Out Date: 15-4-2019 06:17:23 +02'00'

Author: Subject: Sticky Note Date: 15-4-2019 06:21:31 +02'00'

Deze is er toch al? Een week of 2 geleden uit gekomen. Dat is een generieke EFSA guidance, dus niet specifiek voor gewasbeschermingsmiddelen. Wij kunnen hier ook niet heel veel mee waarschijnlijk. Of wordt hier guidance specifiek voor gewas bedoeld?

Luuk heeft hier nog 'gedrag' aan toegevoegd, maar dat zit dacht ik niet in de standaard data vereisten. Misschien beter om dit hier niet te noemen.

Author: 6112121212

Subject: Sticky Note

Date: 15-4-2019 06:52:01 +02'00'

Antwoord op vraag 11 van lid Ouwehand is iets uitgebreider (samen met STAS I&W), zie pag 19 van dit gehele document